

KONTRATË BINJAKËZIMI

**Përkrahje për Statistikat
Kosovë**

RAPORTI I MISIONIT

**Vazhdim i vlerësimit të përgjithshëm të Statistikave të Biznesit dhe
prioritetizimi i veprimeve**

Komponenti nr 3.1.2

Misioni i udhëhequr nga
Søren Netterstrøm, Statistikat e Danimarkës
Peter Ottosen, Statistikat e Danimarkës

12 – 15 Maj 2014

IPA 2012

Emri i autorit, adresa, e-maili

*Søren Netterstrøm
Statistics Denmark
Farverstræde 6
DK-4850 Stubbekøbing
Denmark
Tel: +45 5444 0475
Email: sne@viv.dk*

*Peter Ottosen
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +45 39 17 30 25
Email: pot@dst.dk*

Përmbajtja

1. Komentet e përgjithshme	4
2. Vlerësimet dhe rezultatet	4
3. Konkluzionet dhe rekomandimet	4
Aneksi 1. Termat e Referencës	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Aneksi 2. Personat e takuar	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Aneksi 3. Harta rrugore	11

Lista e Shkurtesave

GSBPM	Modeli i Përgjithshëm i Procesit të Prodhimit Statistikor
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
ARBK	Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve Kosovare
NACE	Nomenklatura e veprimtarive ekonomike, rev.2 versioni i fundit
SBR	Regjistri Statistikor i Bizneseve
SBS	Statistikat Strukturore të Ndërmarrjeve
SIDA	Agjencioni Suedez për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar
SQL	Structured Query Language
STS	Statistikat Afatshkurta
ATK	Administrata Tatimore e Kosovës
TeR	Termat e Referencës
TVSH	Tatimi mbi Vlerën e Shtuar

1. Komentet e Përgjithshme

Ky raport i misionit është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit 'Përkrahje për Statistikat'. Ky është misioni i dytë, që i përkushtohet vlerësimit të përgjithshëm të statistikave të biznesit dhe përpilimit të hartës rrugore për to, në kuadër të komponentit 3 të projektit. Misioni ka pasur për qëllim të përcaktojë planin strategjik duke vendosur bazat për implementim të mëtejme të projektit në këtë fushë statistikore.

Objektivat konkrete të misionit kanë qenë:

- Krijimi i një harte rrugore dhe planit implementues për intervenimet e mëtejme, të dizajnuara për përmirësimin e cilësisë dhe afateve kohore të statistikave të biznesit.

Konsulentët dëshirojnë të falenderojnë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, gjë që ka lehtësuar shumë punën e tyre gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentëve dhe jo domosdoshmërisht përputhen me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Danimarkës.

2. Vlerësimi dhe rezultatet

Në misionin e parë në kuadër të komponentit, konsulentët kanë identifikuar statusin aktual të statistikave veç e veç. Më pas, ka pasur misione në fushën e ASN-së dhe të Indekseve të Prodhimit Industrial, duke ofruar informata më të detajuara në lidhje me statusin e këtyre statistikave.

Bazuar në misionet paraprake dhe bashkëpunimin me stafin e ASK-së, konsulentët kanë identifikuar objektivat kryesore në kuadër të secilës statistikë dhe kanë përpiluar një draft të hartës rrugore për pjesën e papërfunduar të projektit.

Bazuar në këto gjetje dhe në misionet paraprake, konsulentët kanë hulumtuar nivelin dhe organizimin e ekspertizës në metodologjinë statistikore në ASK.

Konsulentët i kanë prezantuar stafit të ASK-së Modelin e Përgjithshëm të Procesit të Prodhimit Statistikor (GSBPM), për t'iu ofruar një qasje të strukturuar zhvillimit të statistikave.

3. Konkluzionet dhe rekomandimet

Harta rrugore

Drafti i hartës rrugore është dakorduar nga ASK dhe ekspertët.

Harta rrugore nuk merret me detaje dhe në kuadër të secilit komponent, ekspertët dhe stafi i ASK-së duhet të pajtohen për detajet bazuar në TeR (Termat e referencës), të hartuara nga ASK.

Harta rrugore duhet të finalizohet brenda dy javësh pas komenteve nga ASK-ja dhe nga të gjithë ekspertët përkatës, para mbajtjes së mbledhjes së Këshillit Drejtues të Projektit në qershor.

Bazuar në hartën rrugore, konsulentët kanë arritur në përfundimin që qëllimet e përcaktuara mund të arrihen me resurset në dispozicion.

Zhvillimi i strukturuar

ASK-ja mund të përfitojë nga një qasje më e strukturuar e zhvillimit statistikor dhe për këtë qëllim është prezantuar GSBP-ja. Është rekomanduar që ASK-ja të mundohet ta përdorë GSBPM-në për zhvillimin e statistikave.

Metodologjia statistikore

Ekspertët janë të shqetësuar me nivelin e njohurive mbi metodologjinë statistikore në lidhje me indekset, imputimet dhe mostrat.

Në afat të shkurtër, është i nevojshëm fuqizimi i kapaciteteve në kalkulimin e indekseve dhe imputimet. Nga këndvështrimi i konsulentëve, në ASK nuk ka njohuri të mjaftueshme në këtë aspekt.

Mënyra më kost efektive e zhvillimit në këtë aspekt do të ishte ofrimi i trajnimeve specifike për persona të caktuar, që do të mund të vepronin si konsulentë të brendshëm në fazën e zhvillimit të statistikave. Do të ishte e preferueshme që kjo të jetë detyrë e njësisë së metodologjisë. Një misioni në përkrahje të kësaj mund të përfshijë edhe çështjet organizative në lidhje me njësinë e metodologjisë.

Për të marrë rolin konsulativ mbi metodologjinë statistikore në kuadër të ASK-së, njësia e metodologjisë qendrore duhet të fuqizohet dhe qasja duhet të jetë transparente. Është e rëndësishme që roli i njësisë të kufizohet për në fazën e zhvillimit. Prodhimi i rregullt është detyrë e departamenteve statistikore.

Trajnimi në SQL

SIDA ka organizuar kurse bazike të trajnimit për databazat dhe kodimin e SQL-së, që do të mbahet nga tre persona nga secili department dhe stafi i TI-së. Kursi do të mbahet në fund të majit.

Pjesëmarrja e personave të përfshirë në zhvillimin e RSB (Regjistri Statistikor i Bizneseve) është parakusht për suksesin e zhvillimit të RSB-së.

Veprimet e ardhshme

Veprimi	Afati	Personi përgjegjës
Shpërndarja e draftit të hartës rrugore tek stafi i statistikave të biznesit dhe personat e tjerë relevantë në mënyrë që të bëhet drafti final i hartës rrugore	19 Maj 2014	Peter Ottosen
Procesi i ndryshimeve në hartën rrugore dhe arritja e marrëveshjes për hartën rrugore finale	29 Maj 2014	Peter Ottosen

Aneksi 1. Termat e Referencës

Projekti i Binjakëzimit i BE-së KS12 IB ST 01 Përkrahje për Statistikat

Termet e Referencës:

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.1.2: Vazhdim i vlerësimit të përgjithshëm të Statistikave të Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve

Orari:

TeR –data e përgatitjes: 25 Prill 2014

Fillimi / fundi i aktivitetit: 12 -15 Maj 2014

Koha e raportimit: 15 Maj 2014

Rezultatet obligative të komponentit:

Rezultati obligativ	Logjika e intervenimit	Pikë referimi	Burimi i informacionit	Supozimet
Rezultati obligativ 3.1.2	Vlerësimi i përgjithshëm të Statistikave të biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve	<ul style="list-style-type: none">Raportet e misionit, që përshkruajnë statusin e Statistikave të Biznesit në Kosovë, të publikuara në faqen zyrtare të projektitHarta rrugore/plani i implementimit për intervenime të mëtejme, të dizajnuara të përmirësojnë kualitetin dhe afatin kohor të statistikave të biznesit	<ul style="list-style-type: none">Raportet tremujore të Projektit të BinjakëzimitRaportet e misionitHarta rrugore	<ul style="list-style-type: none">Kapacitet i mjaftueshëm absorbimiNumër i vogël i stafit i involvuar në implementimStafi punon në detyra përkatëse, në mes të misioneveTermet e Referencës të zhvilluara me kohë duke detajizuar detyrat, rezultatet e pritura dhe pjesëmarrësit

Subjekti / qëllimi i aktivitetit: aktiviteti 3.1.2

Vazhdimi i vlerësimit të statusit aktual të Statistikave të Biznesit në Kosovë me qëllim të identifikimit të fushave për përmirësim.

Ne fund te aktivitetit 3.1.2:

Do të përgatitet raporti i misionit – përshkrimi i situatës së përgjithshme të Statistikave të Biznesit në Kosovë, duke përfshirë hartën rrugore dhe planin e implementimit për përmirësimin e cilësisë dhe afatit kohor të statistikave të biznesit. Janë dhënë sygjerimet për Termat e Referencave për aktivitet e komponentes 3.

Stafi i ASK-së:

Z. Ismajl Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurt, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë për SBS, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Znj. Nazmije Belegu, Zyrtare e Lartë për statistika të transportit, naska1@hotmail.com

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i lartë për statistika të energjisë, bekim.bojku@rks-gov.net

Znj. Sulltane Gashi, Zyrtare e Lartë për statistika të turizmit, sulltanegashi@hotmail.com

Znj. Violeta Sylja, violetasylla@hotmail.com

Znj. Saranda Berisha, sarandaberisha@gmail.com

Ekipi i Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i Projektit Mr. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogaritë Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net

Homologe e RTA, Znj. Teuta Zyberi, Zyrtare për Marrëdhënie me Jashtë, teuta.zyberi@rks-gov.net

Ekspertët e vendeve anëtare:

Mr. Peter Ottosen, Ekspert i Statistikave të Biznesit, Statistikat e Danimarkës, pot@dst.dk

Mr. Søren Netterstrøm, Ekspert i Statistikave të Biznesit, Statistikat e Danimarkës, sne@viv.dk

Resurset e Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, RTA Asistente, nzogaj@yahoo.com

Përshkrimi i historikut për aktivitetin

Në janar të vitit 2014, konsulentë kanë gjetur që ASK ka baza relativisht të mira për statistikat e biznesit në aspektin e regjistrave të mirë administrativë, që mbulojnë komunitetin e biznesit, dhe raporteve dhe bashkëpunimit të mirë që nga vitit 2005.

Deri tani janë realizuar tre misione në komponentin 3.

3.1.1 Vlerësimi i Përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe Prioritetizimi i Veprimeve

3.2.1.3 Përafrimi i Pyetësorit të ASN-së me kërkesat e Llogarive Kombëtare

3.3.2a Prezantimi i Indeksit të Prodhimit Industrial në Kosovë – Prezantimi i Metodologjisë dhe kërkesave të BE-së

Aktivitetet, që duhet ndërmerren si përgatitje për misionin:

- Raporti 3.1.1 Vlerësimi i Përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe Prioritetizimi i Veprimeve (Ottosen & Netterstrøm)
- Raporti 3.2.1.3 Përafrimi i Pyetësorit të ASN-së me kërkesat e Llogarive Kombëtare (Balea. Ky raport do të dërgohet sa të jetë i gatshëm)
- Raporti 3.3. Prezantimi i Indeksit të Prodhimit Industrial në Kosovë – Prezantimi i Metodologjisë dhe kërkesave të BE-së (Kristensen & Vind)

Aktivitetet e pritura janë:

- Vlerësimi i përgjithshëm i mëtejshëm për Statistikat e Biznesit në Kosovë
- Konsultimet me SIDA në lidhje me kurset e TI-së për punëtorët e ASK-së që punojnë me RSB-në
- Zhvillimi i planit të detajuar për veprimet mbi Statistikat e Biznesit nga ana e Projektit të Binjakëzimit për pjesën e mbetur të implementimit të projektit.

Rezultatet e pritura:

- Raporti i misionit – sipas modelit për raportim
- Plani i detajuar për aktivitetet e tjera të Projektit të Binjakëzimit në komponentin 3

Aneksi 1. Programi - Maj 2014

Dita	Vendi	Koha	Ngjarja
1	ASK	09.00	ASK: Vështrim mbi atë që është realizuar që nga misioni i fundit në Janar
		10:30	Pushim për kafe
		11:00	Planifikimi i javës
		12:00	Dreka
		13:30-15:30	Plani i detajuar për zhvillim të mëtejshëm të Statistikave të Biznesit Planifikimi i ditës 2 dhe 3
2	ASK	09:00-16:00	Seminar/diskutime (Programi të kompletohet)
3	ASK	09:00-16:00	Seminar/diskutimet vazhdojnë (Programi të kompletohet)
4	ASK	09:00	Shkrimi i raportit
		10:30	Pushim për kafe
		10:00	Shkrimi i raportit
		12:00	Dreka
		13:15	Takim mes ekspertëve, udhëheqësit të komponentit, të projektit dhe RTA

Aneksi 2. Personat e takuar

Stafi në ASK:

Z. Ismajl Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e lartë për statistika afatshkurt, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e lartë për ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Znj. Nazmije Belegu, Zyrtare e Lartë për statistika të transportit, naska1@hotmail.com

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i lartë për statistika të energjisë, bekim.bojku@rks-gov.net

Znj. Sulltane Gashi, Zyrtare e Lartë për statistika të turizmit, sulltanegashi@hotmail.com

Znj. Violeta Sylja, violetasylla@hotmail.com

Znj. Saranda Berisha, sarandaberisha@gmail.com

Znj. Servete Muriqi, Zyrtare e Lartë në Metodologji

Ekipi i Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i Projektit Mr. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net

Ekspertët e vendeve anëtare:

Z. Peter Ottosen, Ekspert i Statistikave të Biznesit, Statistikat e Danimarkës, pot@dst.dk

Z. Søren Netterstrøm, Ekspert i Statistikave të Biznesit, Statistikat e Danimarkës, sne@viv.dk

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, RTA Asistente, nzogaj@yahoo.com

Aneksi 3. Harta rrugore

Harta rrugore Plani i Implementimit për zhvillimin e statistikave të biznesit në ASK

Parakushtet

Harta rrugore është e bazuar në objektivat e secilës statistikë individuale dhe RSB, që janë identifikuar gjatë misionit 3.1.1. Këto objektiva janë konfirmuar në fillim të misionit.

Harta rrugore në vetvete ka të bëjë me punën që është bërë në kuadër të Binjakëzimit IPA. Për çdo fushë, në fund duhet të bëhet plani për zhvillimin ose përmirësimin e mëtejshëm.

GSBPM

GSBPM-ja (Modeli i Përgjithshëm i Procesit të Prodhimit Statistikor) është një standard ndërkombëtar për përshkrimin e proceseve të përfshira në zhvillimin dhe prodhimin e statistikave.

Modeli është i dobishëm në mes tjerave, për fazën e planifikimit të statistikave të reja dhe në rishikimin e sistemit ekzistues pasi ofron një strukturë dhe një kornizë të përbashkët për procese komplekse.

Modeli është prezantuar shkurt si një kornizë për procesin e vendosjes së hartës rrugore. Modeli është paraqitur në aneksin 1, ndërsa informata më të detajuara mund të gjenden në webfaqen e UN <http://www1.unece.org/stat/platform/display/GSBPM/GSBPM+v5.0>.

Resurset dhe organizimi

Sektori i statistikave të biznesit ka 7 persona, shefin e sektorit dhe 6 zyrtarë. Dy persona shtesë janë të punësuar përkohësisht (për dy vjet) nga SIDA. Çdo zyrtar është përgjegjës për statistika specifike ose RSB. Jo çdo zyrtar ka njohuri të mjaftueshme në lidhje me metodologjinë dhe TI-në.

Me stafin aktual, prodhimi i statistikave nuk mund të realizohet në procese të pavarura, pasi njohuritë mbi metodologjinë dhe TI-në nuk është në nivelin e dëshiruar. Për të mënjeluar këtë problem ekziston një bashkëpunim i mirë në kuadër të statistikave. Kjo vlen sidomos për kalkulimin e indekseve, imputimet dhe përdorimit të Regjistrimit të Biznesit.

Në lidhje me RSB-në, ka nevojë për përmirësim të kualifikimeve të zyrtarëve përgjegjës. Kjo adresohet në bashkëpunim me projektin e SIDA-s.

Poashtu, është e nevojshme për përmirësim në lidhje me kalkulimin e indekseve dhe imputimet, potencialisht në bashkëpunim me njësinë e metodologjisë.

Duke pasur parasysh resurset në dispozicion, është e rëndësishme që zhvillimi të jetë gradual dhe i fokusuar në përfundimin e një fushe në një kohë.

Plani (matrica)

	2.14	3.14	4.14	1.15	2.15	3.15	4.15
RSB							
Zgjerimi i pyetësorit që të mbulojë të gjitha anekset	LK+HE						
Rishikimi i procesit të validimit		LK+HE	LK+HE				
Indeksi i Prodhimit Industrial							
Dizajnimi i procedurës së imputimit	VN+BB						
Imputimi për 2012,2013	VN+BB						
Dizajnimi i procedurës së indeksit	VN+BB						
Krijimi i indekseve për 2012,2013	VN+BB						
Data e publikimit për 2012,2013	VN						
NACE rev 2					VN+MK		
Rishikimi i dizajnit, mostrës						VN+MK+BB	
Indeksi i ndërtimit							
Rishikimi i pyetësorit (problemi i volumit të indeksit)	BB+VN						
Data e publikimit për 2012,2013?	BB+VN						
Përmirësimi i pyetësorit					BB		
NACE rev 2					BB+MK		
Rishikimi i dizajnit, mostrës						BB+VN+MK	
Implementimi i ndryshimeve							BB+VN
Statistikat e tregtisë me pakicë							
Analizimi i të dhënave të anketës		VN					
Imputimi për 2013,2014							VN+BB
Krijimi i indekseve për 2013,2014							VN+BB
Data e publikimit 2013,2014							VN

NACE rev 2

VN+MK

2.14 3.14 4.14 1.15 2.15 3.15 4.15

Statistikat e tregtisë me pakicë (vazhd.)

Rishikimi i dizajnit, mostrës

VN+MK+BB

Transporti dhe telekomunikimi

Specifikimi i nevojave për transportimin e mallrave në rrugë

NB+

Specifikimi i nevojave për transportimin e personave në rrugë

NB+

Zgjerimi i anketës në telekomunikim

NB+

Rishikimi i dizajnit të telekomunikimit

NB+

Energjia

Anketa mbi konsumin e energjisë

BB+IS

Bilanci i energjisë

BB+IS

Misioni i mundshëm

Hotelet dhe turizmi

Rishikimi i statistikave të hoteleve sipas rregullores së re të BE-së

SG+

Nevoja për hulumtim të mëtejshëm mbi turizmin

SG+

Vlerësimi i të dhënave administrative

SG+

RSB

Rishqyrtimi i resurseve

MK

Dizajnimi i databazës

MK

Procedurat për azhurnim nga resurset administrative

MK

MK

Procedurat për azhurnim nga resurset

MK

MK

administrative
Procedurat për nxjerrjen e mostrës(korniza)
Aplikimi i browserit
NACE rev 2

MK

MK

MK

Paraqet misionin

- BB Bekim Bojku
- HE Hysni Elshani
- IS Ismajl Sahati
- LK Luljeta Krasniqi
- MK Muhamet Kastrati
- NB Nazmije Belugu
- SG Sultane Gasji
- VN Valdete Navakaz

GSBPM

Quality Management / Metadata Management							
Specify Needs	Design	Build	Collect	Process	Analyse	Disseminate	Evaluate
1.1 Identify needs	2.1 Design outputs	3.1 Build collection instrument	4.1 Create frame & select sample	5.1 Integrate data	6.1 Prepare draft outputs	7.1 Update output systems	8.1 Gather evaluation inputs
1.2 Consult & confirm needs	2.2 Design variable descriptions	3.2 Build or enhance process components	4.2 Set up collection	5.2 Classify & code	6.2 Validate outputs	7.2 Produce dissemination products	8.2 Conduct evaluation
1.3 Establish output objectives	2.3 Design collection	3.3 Build or enhance dissemination components	4.3 Run collection	5.3 Review & validate	6.3 Interpret & explain outputs	7.3 Manage release of dissemination products	8.3 Agree an action plan
1.4 Identify concepts	2.4 Design frame & sample	3.4 Configure workflows	4.4 Finalise collection	5.4 Edit & impute	6.4 Apply disclosure control	7.4 Promote dissemination products	
1.5 Check data availability	2.5 Design processing & analysis	3.5 Test production system		5.5 Derive new variables & units	6.5 Finalise outputs	7.5 Manage user support	
1.6 Prepare business case	2.6 Design production systems & workflow	3.6 Test statistical business process		5.6 Calculate weights			
		3.7 Finalise production system		5.7 Calculate aggregates			
				5.8 Finalise data files			